

Plan för folkhälsa och trygghet i Sollefteå kommun

Fastställd av kommunfullmäktige 2022-02-28 § 9

Innehåll

Hållbar utveckling – målet för Agenda 2030	2
Social hållbarhet – en del av hållbar utveckling.....	3
Allmänt om folkhälsa	3
Hälsans bestämningfaktorer.....	4
Nationellt övergripande folkhälsomål med 8 nationella målområde	4
Sollefteå kommuns övergripande mål för folkhälsa och trygghet 2021 - 2025	5
Prioriterade målområden för Sollefteå kommun	5
1. BARNES OCH UNGAS UPPVÄXTVILLKOR.....	5
2. ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING, TOBAK OCH SPEL (ANDTS).....	6
3. BROTTSFÖREBYGGANDE OCH TRYGGHETSKAPANDE ARBETE	8
Lokalt arbete med folkhälsa, brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder	9
Preventionsbegreppen	10
Organisation och ansvar	11
Handlingsplaner med delmål och insatser/aktiviteter	11
Uppföljning	11
Relaterade nationella och regionala skrivningar, avtal och strategier.....	12

Plan för folkhälsa och trygghet 2022 - 2026

Hållbar utveckling – målet för Agenda 2030

Alla medlemsländer i FN har förbundit sig att arbeta för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. De globala målen och Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Agenda 2030 är universell, vilket innebär att den riktar sig till alla världens länder och att alla länder bär ett ansvar för dess genomförande. Målen är integrerade och odelbara. Det betyder att inget mål kan nås på bekostnad av ett annat – och framgång krävs inom alla områden för att målen ska kunna uppnås. Ingen ska lämnas utanför! Agendan måste genomföras med särskild hänsyn till de människor och samhällen som har sämst förutsättningar.¹ Enligt den svenska regeringen har kommuner och regioner ett särskilt ansvar för att agendans intentioner ska kunna förverkligas.²

---

¹ *Källa: Agenda 2030 delegationen*

² *Källa: Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020*

Social hållbarhet – en del av hållbar utveckling

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Social hållbarhet är av avgörande betydelse för det demokratiska samhället och är helt nödvändig ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Ett socialt hållbart samhälle tål påfrestningar, är anpassningsbart och förändringsbenäget.³

Allmänt om folkhälsa

Hälsa är en resurs för individen och en god folkhälsa är ett mål för samhället. En god hälsa med livskvalitet och trivsel återspeglar sig bland annat i låg sjuklighet och hög medellivslängd för befolkningen vilket har en betydande roll för samhällsutvecklingen i en kommun.

Flera faktorer påverkar folkhälsan, t. ex. livsmiljö, utbildning, socioekonomisk status, levnadsvanor och sociala nätverk. Alla delar av kommunen och samhället har ett ansvar för att en god folkhälsa skapas. För att minska skillnaden i hälsa i hela befolkningen och främja hälsan hos de grupper som är särskilt sårbara, är samverkan mellan ansvariga myndigheter och organisationer avgörande.

Alla invånare i kommunen har rätt till goda och likvärdiga livsvillkor – en jämlik hälsa. Folkhälsoarbetet ska ha ett helhetsperspektiv och bygga på samverkan och nyttjande av gemensamma, samhällsliga resurser. De folkhälsopolitiska målen uppmärksammar att hälsoskillnaderna är en utmaning och ett ansvar för samhället som helhet. Ett samhälles välfärd och hållbarhet har direkt samband med folkhälsan och hur den är fördelad.

³ Källa: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/>

Hälsans bestämningsfaktorer

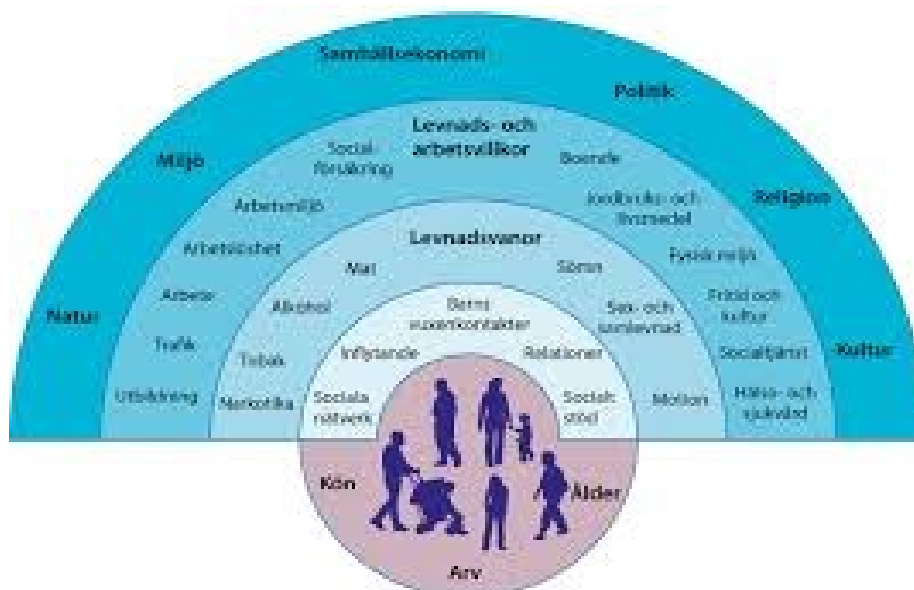

Bild: informationsverige.se

Nationellt övergripande folkhälsomål med 8 nationella målområde⁴

Det nationella målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Folkhälsopolitiken uttrycks i åtta, nationella målområden.

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

⁴ Läs mer om den nationella folkhälsopolitiken på www.folkhalsomyndigheten.se

Sollefteå kommuns övergripande mål för folkhälsa och trygghet 2022 - 2026

Att skapa en god, jämlik hälsa och ett tryggt samhälle för befolkningen i Sollefteå kommun.

Prioriterade målområden för Sollefteå kommun

Kommunens plan för folkhälsa utgår från den nationella folkhälsopolitikens 8 målområden samt kommunens övergripande verksamhetsmål. Arbetet för en god folkhälsa bedrivs inom samtliga kommunala verksamhetsområden och ska synliggöras i varje verksamhets målkompass.

Planen för folkhälsa och trygghet ska särskilt prioritera några områden och utveckla förebyggande och främjande åtgärder med ett särskilt fokus på barn och unga. De prioriterade områdena tydliggörs i nedanstående lokala effektmål. Effektmålen kopplas sedan till handlingsplaner där effektmålen bryts ned till aktiviteter med mätbara mål.

Prioriterade områden:

1. BARNS OCH UNGAS UPPVÄXTVILLKOR
2. ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING, TOBAK OCH SPEL
3. BROTTSFÖREBYGGANDE OCH TRYGGHETSSKAPANDE ARBETE

1. BARNS OCH UNGAS UPPVÄXTVILLKOR

Koppling till nationellt målområde: 1. Det tidiga livets villkor, 2. Kunskaper, kompetenser och utbildning, 4. Inkomst och försörjningsmöjligheter, 5. Boende och närmiljö, 6. Levnadsvanor, 7. Kontroll, inflytande och delaktighet, 8. En hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

Koppling till kommunens övergripande verksamhetsplan: Fokusområde 1. Utbildning och 2. Livsmiljö

Trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barns och ungas hälsa och ska därför prioriteras. Det är av särskild vikt att främja barn och ungas psykiska och fysiska hälsa. Mobbing, att hamna efter i skolan, skolfrånvaro och ofullständiga betyg från grund- och gymnasieskola, medför tydlig risk för ett senare utanförskap kopplat till psykisk ohälsa.

Insatser för att främja barns långsiktiga hälsa kan ske på flera områden.

Föräldraskapsstöd är insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar för att stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. Det kan handla om att:

- ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling
- stärka föräldrars relation till varandra eller deras sociala nätverk

Andra områden är barns lärande och tillit till sin egen förmåga, här är förskola, skola och föreningsliv exempel på viktiga aktörer. En meningsfull och värdeskapande fritid är en stark skyddsfaktor för barn och unga.

Lokala effektmål

- 1.1 Främja fysisk och psykisk hälsa hos barn och unga
- 1.2 Utveckla föräldraskapsstödjande insatser för föräldrar till barn i olika åldrar
- 1.3 Erbjud barn och unga en meningsfull fritid i samverkan med föreningslivet
- 1.4 Förhindra skolfrånvaro

2. ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING, TOBAK OCH SPEL (ANDTS)5

Koppling till nationellt målområde: 2. Kunskaper, kompetenser och utbildning 3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö 4. Inkomst och försörjningsmöjligheter 6. Levnadsvanor 8. En hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Koppling till kommunens övergripande verksamhetsplan

Fokusområden: 1. Utbildning 2. Livsmiljö 4. Omsorg

Som påvisats i bilden på sid. 4, *Hälsans bestämningfaktorer*, så påverkas en individs hälsa av genetiska, sociala och ekonomiska faktorer liksom av faktorer som är kopplade till individens person och beteende. Vissa av dessa faktorer påverkas av individen själv, andra av samhället och omgivningen och kanske de flesta av ett komplicerat samspel mellan individuella och samhällsrelaterade faktorer.

Folkhälsoarbetet kan stärka de faktorer som syftar till en god hälsa, så kallade frisk- och skyddsfaktorer och motverka riskfaktorer, det vill säga förhållanden som ökar sannolikheten eller risken för att ett visst beteende ska utvecklas.

För att stärka och främja det friska och hälsosamma är det förebyggande arbetet mot riskbruk av alkohol, missbruk av narkotika- och dopningspreparat och av läkemedel samt ett ohälsosamt spelande ett ansvar för folkhälsoarbetet.

Alkohol står för en mängd problem i samhället både fysiska, psykiska och våldsrelaterade. Trots att omkring tio procent av befolkningen dricker ungefär hälften av alkoholen, och att de på grund av sin höga konsumtion drar på sig stora skador, har det visat sig att det är mer lönsamt att förebygga alkoholskador i den stora gruppen måttlighetskonsumenter.

---

⁵ Läs mer om alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel på CAN – Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, can.se och folkhalsomyndigheten.se

Anledningen är att måttlighetskonsumenterna är så många fler att de, trots sin betydligt lägre konsumtion, står för en större del av skadorna totalt. Detta kallas för preventionsparadoxen. Ett förebyggande arbete på bred front mot riskbruk av alkohol har påvisbar effekt.

I Sollefteås förebyggande folkhälsoarbete ska barn och unga prioriteras. Barn gör som vuxna gör och inte som de säger. Därför bör vuxenvärld och föreningsliv föregå med gott exempel som t.ex. tydlig policy för alkoholbruk och dopningspreparat inom föreningslivet. Beslut om serveringstillstånd för alkohol med tydlig begränsning av område och öppettider är ett styrmedel för att motverka skadligt drickande.

Regeringens övergripande mål i gällande ANDT-strategi är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, ett minskat tobaksbruk samt minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol. I kommande nationella ANDTS-strategi förväntas förutom en minskning av skadligt spelande även minskat skadligt bruk av läkemedel omfattas.

Lokala effektmål

- 2.1 Motverka att barn och unga börjar bruka alkohol, tobak, narkotika, dopningsmedel eller utvecklar ett destruktivt spelande
- 2.2 Minska tillgången till alkohol, narkotika, tobak och dopningsmedel, genom samverkan, samordning och tillsyn
- 2.3 Minska antalet invånares skadliga bruk, riskbruk och beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, läkemedel, tobak och spel.

3. BROTTSFÖREBYGGANDE OCH TRYGGHETSKAPANDE ARBETE

Koppling till nationellt målområde: 1. Det tidiga livets villkor, 4. Inkomst och försörjningsmöjligheter, 5. Boende och närmiljö, 6. Levnadsvanor 7. Kontroll, inflytande och delaktighet, 8. En hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Koppling till kommunens övergripande verksamhetsplan

Fokusområden: 1. Utbildning 2. Livsmiljö 4. Omsorg

Kommunens brottsförebyggande arbete omfattar förebyggande insatser på såväl individ- som gruppnivå med särskilt fokus på barn och ungdomar för att förhindra att barn och unga inleds i brottslighet eller utsätts för brott. Det omfattar även ett förebyggande arbete mot våld i nära relationer likväl som mot övrigt våld i samhället. Definitionen av våld är vid och innefattar både fysiskt och psykiskt hot och våld, sexuellt våld som prostitution, människohandel och könsstympning, hedersrelaterat våld och förtryck samt tvångsäktenskap.

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill.”⁶

Ytterst handlar det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer om att leva upp till FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och barns rätt. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation är ett allvarligt brott som orsakar våldsutsatta vuxna, barn samt deras närstående stort lidande. Våldet innebär stora konsekvenser för samhället genom höga kostnader för såväl skyddsåtgärder och myndighetsutövning, som vård- och övriga stödinsatser.

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ideologiska mål. Säkerhetspolisen definierar tre våldsbejakande extremistiska miljöer:

- våldsbejakande högerextremism, vit makt-miljö
- våldsbejakande vänsterradikal autonom miljö
- våldsbejakande islamism⁷

Förebyggande åtgärder för att främja, förankra och försvara demokratin skyddar mot en normalisering av rasism och främlingsfientlighet som är en grogrund för antidemokratiska rörelser och social oro. Mänskliga rättigheter, allas lika värde och jämställdhet ska genomsyra det demokratiska samhället.

Förebyggande åtgärder mot brott omfattar också fysisk planering med trygghetsåtgärder som välplanerade bostadsområden, trygga gångstigar med god belysning, ansade buskage,

---

⁶ Psykolog Per Isdal vid den norska verksamheten Alternativ til vold

⁷ Definitionen hämtad ur ”Våldsbejakande extremism – ett utbildningsmaterial för socialtjänstens arbete med barn och unga vuxna”. Socialstyrelsen 2017

gatubelysning samt alkohol- och tobakstillsyn, serveringstillstånd, brandtillsyn, skydd mot olyckor, välplanerade evenemang m.fl.

Lokala effektmål

- 3.1 Förhindra brottsliga gärningar som t. ex. tillgreppsbrott och skadegörelse genom aktiv samverkan
- 3.2 Arbeta förebyggande mot alla former av våld i nära relationer och övrigt våld i samhället.
- 3.4 Arbeta trygghetsskapande i samhällsplanering, fysisk planering och vid underhålls-åtgärder

Lokalt arbete med folkhälsa, brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder

Kommunens samlade arbete ska präglas av att delaktighet och inflytande är en grundläggande förutsättning för hälsan och för demokratin. Kommunen ska arbeta inkluderande med fokus på social och kulturell delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning samt för ekonomiskt och socialt utsatta personer. Alla invånare ska tillförsäkras jämställdhet och ha samma rättigheter och möjligheter oavsett etnicitet, religion, kultur, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. I folkhälsoarbetet, liksom i övrigt kommunalt arbete ska FN:s konventioner om mänskliga rättigheter och barns rätt beaktas.

Förebyggande och främjande insatser ingår som en viktig del i det långsiktiga arbetet för en god och jämlik folkhälsa vilket är en förutsättning för en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling i kommunen och hela samhället.

Folkhälsoarbetet i Sollefteå ska sträva efter att bygga hållbara, det vill säga långsiktiga och uthålliga insatser för att åstadkomma en god och jämlik hälsa för befolkningen. Insatser som strävar efter att vara:

- systematiska
- målinriktade
- hälsofrämjande
- sjukdomsförebyggande

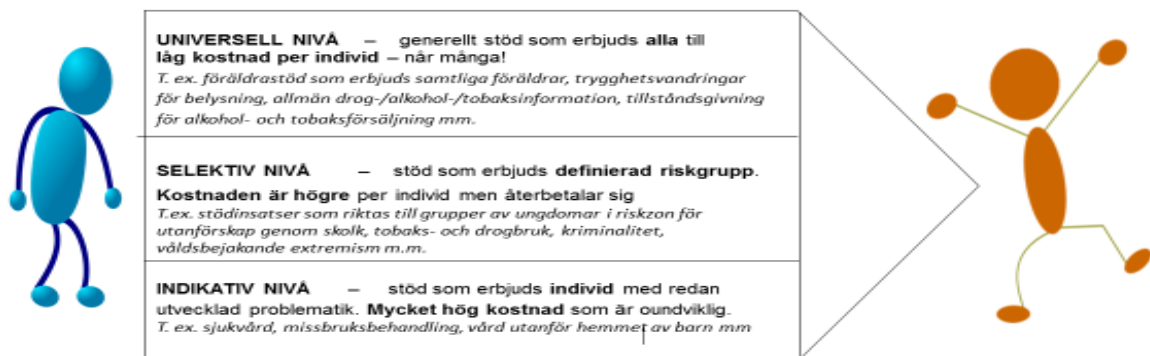
Folkhälsoplanen ska stödja att kommunen och samverkande parter agerar i samma riktning och kompletterar varandras insatser. Sollefteå kommun har huvudansvaret för att hålla samman och driva det förebyggande folkhälsoarbetet, som ska drivas i nätverk för att bäst använda olika parters kompetens och resurser, vilket stärker helheten och gynnar medborgarna. Invånarna ska garanteras bästa, möjliga stöd av samhällets samlade resurser.

Folkhälsoarbetet ska främja hälsa genom att:

- skapa förutsättningar för invånarna i Sollefteå kommun att bibehålla eller förbättra sin hälsa
- minska utanförskapet och förbättra människors delaktighet
- underlätta och stimulera fördjupad samverkan mellan kommunen, regionen och övriga samverkansparter
- uppmuntra föreningars och ideella organisationers samverkan

Arbetet med folkhälsa i Sollefteå avgränsas till hälsofrämjande och förebyggande insatser på **universell och selektiv nivå**:

Preventionsbegreppen

När tydliga problem för individer uppstår och är uttalade, faller ansvaret på ordinarie verksamhet.

Organisation och ansvar

En styrgrupp för hållbar utveckling bestående av politiker och chefstjänstemän styr folkhälsoarbetet samt gör nödvändiga prioriteringar av insatser. När det gäller frågor som rör folkhälsa och trygghet inbjuds och medverkar polisen, räddningstjänsten samt regionen.

Folkhälsosamordnare fungerar som administrativt stöd för frågor som rör social hållbarhet samt stöd för eventuella arbetsgrupper.

En samverkansgrupp för operativ samverkan bildas för att säkra upprättande av handlingsplaner och genomförande. Ansvarig är folkhälsosamordnare.

Vid behov kan styrgruppen tillsätta tillfälliga arbetsgrupper bestående av lämpliga medarbetare. Referensgrupper och dialog med medborgare och civilsamhälle kan kopplas till olika områden och sakfrågor.

Handlingsplaner med delmål och insatser/aktiviteter

Folkhälsoplanens effektmål ska ha en tydlig koppling till kommunens övergripande mål liksom till lokala, regionala och nationella avtal och överenskommelser, strategier och riktlinjer som är aktuella för respektive område och som kommunen har att följa.

Alla aktörer har ett ansvar för att konkretisera insatser som behöver göras för att uppnå folkhälsans övergripande mål. Ansvariga verksamheter har i uppdrag att upprätta handlingsplaner med målsatta, mätbara aktiviteter kopplade till folkhälsoplanens lokala effektmål. En samverkansgrupp för operativ samverkan bildas för att säkra upprättande av handlingsplaner och genomförande. Ansvarig är folkhälsosamordnare

Handlingsplanerna kan beskriva aktiviteter som redan ingår i befintlig verksamhet, aktiviteter som behöver utvecklas, samt helt nya processer och ska ses som redskap/verktyg, för att leda till ökad effektivitet, samverkan samt ett optimalt nyttjande av samlade resurser.

I handlingsplanerna ska beskrivas när insatserna/ aktiviteterna ska göras, vem som är ansvarig för arbetet, indikatorer och resultat.

Uppföljning

Styrgruppen följer halvårsvis arbetet genom de upprättade handlingsplanerna. Vid avvikelser noteras åtgärder, som tidsätts i handlingsplanen.

Resultaten återges årligen i en särskild folkhälsorapport som styrgruppen delger kommunstyrelsen.

Relaterade nationella och regionala skrivningar, avtal och strategier

- Regeringen: Handlingsplan Agenda 2030 2018–2020
- God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik Prop. 2017/18:249
- En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016 – 2020 Skr. 2015/16:86
- Spellag (2018:1138)
- Tillsammans mot brott - ett nationellt brottsförebyggande program Skr. 2016/17:126
- Åtgärder mot gängkriminalitet och annan organiserad brottslighet
- Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor Skr. 2016/17:10
- Nationell strategi mot våldsbejakande extremism Ku 2016/01651/D
- Nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd (Regeringskansliet 2018)
- Länsstrategi Västernorrland; För arbetet mot mäns våld mot kvinnor/ våld i nära relationer 2017-2020 (ny strategi under framtagande)
- Lokal samverkansöverenskommelse med polisen
- Polisens aktuella medborgarlöften